

נובמבר 2018

דו"ח: מדיניות בתי הדין פוגעת בעולים ובנשים

רקע: מדיניות בדלנית של בתי הדין הרבניים

על פי הנחיות בירור יהדות של הרבנות הראשית, משנת 2010, יהדותו של כל אדם חייבת להיות מבוררת בטרם ניתנים לו שירותי דת התלויים ביהדותו, דוגמת נישואין. בפועל, מי שנזקקים להליך בירור יהדות הם אוכלוסיית העולים החדשים וצאצאיהם, אשר נדרשים למסור פרטים על בני משפחותיהם בכדי לברר את יהדותם. על בסיס בירורי היהדות, בתי הדין הרבניים מנהלים מאגר ממוחשב של "מעוכבי חיתון", שאינם יכולים להינשא במדינת ישראל.

בשנים האחרונות, חלה מגמה של מדיניות בדלנית ומחמירה של הרבנות בהשוואה לעבר. מדיניות זו באה לידי ביטוי בשלוש נקודות:

1. **חקירות יהדות יזומות:** לאחרונה, החלו בתי הדין הרבניים להשתמש במידע שמסרו פונים אודות בני משפחותיהם, ללא סמכות בדין, על מנת ליזום חקירות יהדות נגד אזרחים שלא פנו כלל לרבנות או לבית הדין ולהוסיף אותם מאגרי המידע שברשותם. במקרים רבים, מדובר באזרחים שנישאו בעבר ברבנות ויהדותם כבר אושרה. הנושא נדון בעתירה לבג"ץ שהוגשה על ידי 'עתים', מרכז צדק לנשים ומרכז רקמן.¹
2. **עלייה חדה במספר הליכי בירור היהדות:** גידול במספר חקירות היהדות מטעם בתי הדין, אשר הובילו לעלייה חדה במספר האזרחים ששמו הוכנס למאגר "מעוכבי חיתון". בתוך שנתיים בלבד, הוכפל מספר המופיעים במאגר, אותו מנהלים בתי הדין מ-1954.
3. **שימוש בכלים טכנולוגיים ופורנזיים חדשים:** הפיכת רשימת "מעוכבי חיתון" למאגר ממוחשב; התבססות על מסמכים וממצאים פורנזיים (לאחרונה, אף בדיקות DNA), במקום כלים הלכתיים כמו עדות וחזקה, בהם השתמשו פוסקים לאורך הדורות.

מי נפגע/ת מהמדיניות החדשה?

- א. **עולים:** האוכלוסיה הנפגעת העיקרית ממדיניותם של בתי הדין הרבניים, הם עולים שעלו ארצה ב-30 השנים האחרונות וצאצאיהם. החדשנות הממסדית בבתי הדין כלפי יהדותם של יוצאי חבר העמים, אתיופיה וצפון אמריקה, מביאה לכך שאוכלוסיות אלו נדרשות להוכיח את יהדותן באופנים שאינם נדרשים מיהודים ממוצא אחר.
- ב. **נשים:** נחיתותן המובנית של נשים בבתי הדין הרבניים יחד עם ההלכה לפיה יהדותו של אדם נקבעת לפי אימו, מביאה לפגיעה במעמדן של נשים המוצאות את עצמן עומדות בפני בתי הדין הרבניים. כך למשל, נשים שמצויות בהליכי גירושין, חשופות להאשמות מצד בן הזוג כי הן כלל אינן יהודיות, האשמה שמובילה לחקירה שלה ושל משפחתה.

סיכום

הליכי בירור היהדות יכולים להתבצע בכל רגע מרגעי חייו של אדם, ביום בקשתו להינשא, במהלך גירושיו ואפילו כך סתם ללא שום סיבה נראית לעין. חיזוק המגמות שתוארו לעיל, יוביל לפגיעה נוספת בעולים ובנשים, ולמדיניות נוקשה ובדלנית אשר מנוגדת להלכה ולמסורת היהודית, כפי שהתגבשה בתלמוד ובשולחן ערוך שפסק כי **"כל המשפחות בחזקת כשרות, ומותר לישא מהם לכתחילה"** (שו"ע, אבן העזר ב, ב.).

¹ בג"צ 6483/17 פלונית ואח' נ' בית הדין הרבני הגדול ואח'.